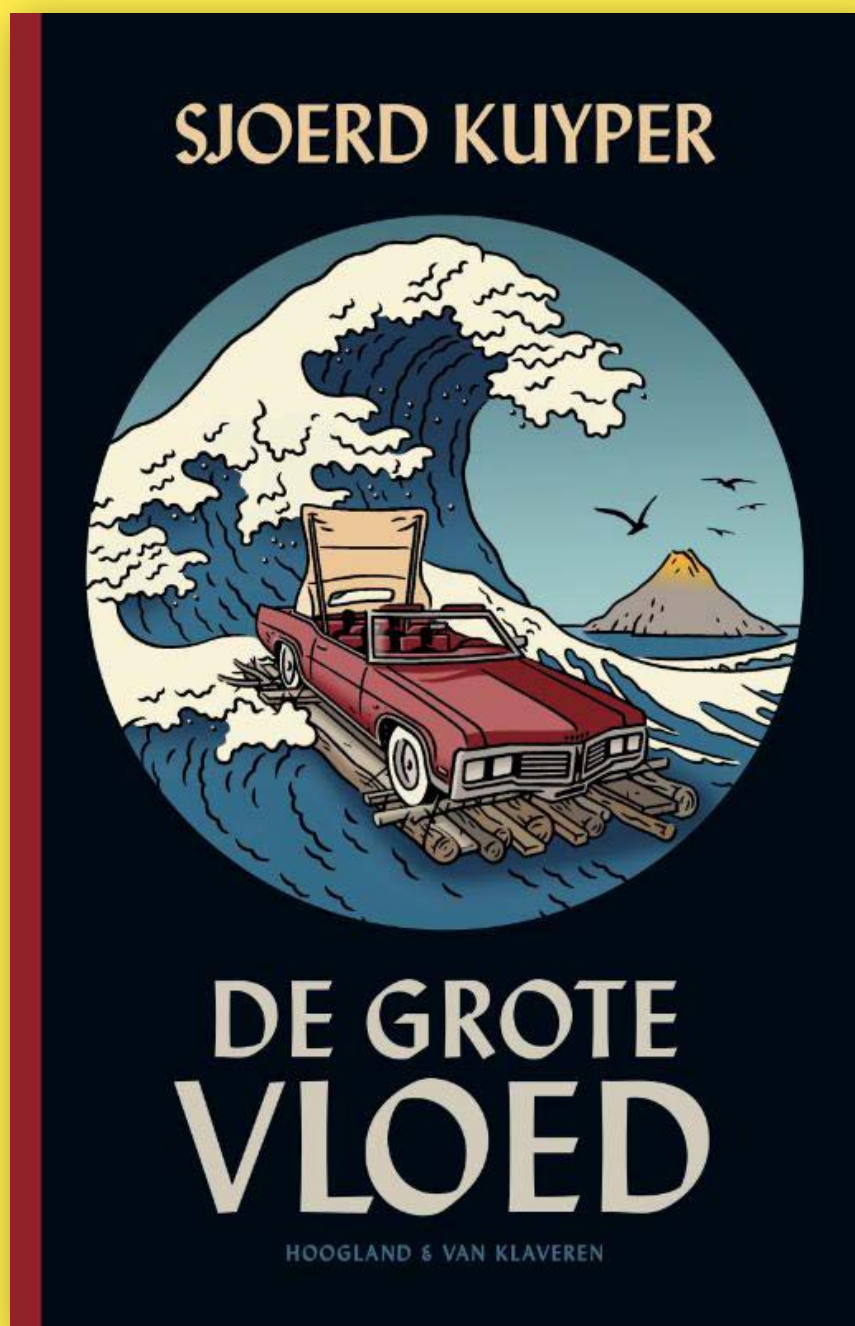

LESBRIEF

**BIJ DE GROTE VLOED
VAN SJOERD KUYPER**

Jonge Jury 2026

LEESFRAGMENT 1

De grote vloed van Sjoerd Kuiper

Moos en opa Leon worden wakker van het stijgende water.
Wat is er aan de hand? Kunnen zij nog vluchten?

HOOFDSTUK I

waarin het bed van opa Leon het bed van Moos ramt

Er zijn duizenden manieren om wakker te worden: van scherp zonlicht, zware regen, onweer, schreeuwende stemmen, je vader die niet kan ophouden met huilen, ongedierte in je bed, kogels die vlak boven je hoofd gaten in de muur slaan, je kunt wakker worden naast je moeder of op een kameel, in een jeep, in een kleine boot op zee, ijskoud of gloeiend van de koorts, van pijn, verdriet, van je vader die fluistert: ‘Op een dag kom ik terug, zoon, op een dag sta ik voor je en zullen mijn armen voorgoed jouw huis zijn,’ maar ook van vogels die zingen voor je raam en de geur van gebakken eieren. Op al die manieren was Moos al eens wakker geworden, maar de meeste kon hij zich niet herinneren omdat hij toen nog te klein was om dingen te onthouden. Dus toen hij op 4 mei 2029, vroeg in de ochtend, wakker werd omdat het bed van opa Leon zijn kamer in kwam varen en zijn bed ramde, dacht Moos: ik ben nog nooit op zo’n krankzinnige manier wakker geworden.

Hij schoot overeind en zag dat een hoek van het bed van opa Leon zich in zijn voeteneinde had geboord – twee houten bedden, totaal gecrasht, de splinters vlogen in het rond. Opa Leon werd pas wakker toen Moos de gordijnen opendeed. Moos stond tot zijn knieën in het water.

‘Ik heb in bed gepiest,’ zei opa Leon, ‘en niet zo’n beetje ook. Wat doe jij trouwens in mijn kamer?’

Maar hij was in de kamer van Moos, de torenkamer van het kasteel. Moos klom uit het raam en sprong op het vlot dat daar dreef.

‘Schiet op,’ riep hij, ‘het water stijgt nog steeds!’

Hij ging in de auto van opa Leon zitten, een Buick Wildcat Convertible uit 1970. Die stond op het vlot.

Opa Leon had niet in bed gepiest, het water van de grote vloed had zijn bed uit de slaapkamer beneden gespoeld en drie trappen opgedragen tot het in de torenkamer het bed van Moos ramde. Opa Leon was onderweg niet droog gebleven. Hij klauterde uit het raam en Moos trok hem op het vlot, de auto in. Opa Leon keek om zich heen. Hij zag alleen maar zee, hoge golven, diepe dalen, en vroeg:

‘Waar is de wereld?’

Het was kwart voor zes in de ochtend maar het is vroeg licht in mei. De tuin en de bossen rond het kasteel, onze haven, onze stad, zelfs de toren van onze kerk, de dijken, de windmolens op de horizon – alles was opgeslokt door het water. Opa Leon begon te klappertanden alsof hij een specht zat na te doen.

‘Ik moet nog even naar binnen,’ zei hij, ‘droge kleren halen.’

‘Ha!’ zei Moos en hij sneed het touw door waarmee het vlot aan de toren was vastgemaakt.

‘En mijn pijp,’ riep opa Leon, ‘mijn tabak, een boek, mijn cd-speler, ons dambord!’

Het vlot werd opgetild door een golf en weggesleurd van de toren, die op datzelfde moment onder water verdween.

‘Goddank,’ zei opa Leon, ‘mijn bril heb ik.’

Hij viste hem uit de zak van zijn pyjamajasje.

Op de achterbank stonden twee koffers, groot als doodskisten. Moos maakte ze open. In de eerste zaten pakken scheepsbeschuit, ronde kazen, flessen wijn en vruchtensap, blikken bonen en ansjovis – die kun je ook koud eten –, drie pijpen, twaalf kilopakken tabak, een dambord en boeken, in de tweede handdoeken, tandenborstels, tandpasta en genoeg kleren voor een lange reis.

‘Wie heeft dit ...’ vroeg opa Leon, ‘heb jij dit ... jezus Moos, hoe wist je ... en dan ook nog precies ... wacht, eerst even dit. Man, de scherven vliegen van mijn tanden van dat geklapper.’

Hij nam droge kleren uit de koffer.

‘We zullen ons maar niet voor elkaar gaan schamen,’ zei hij, ‘we hebben geen kleedhokje aan boord.’

Hij trok zijn natte pyjama uit en stond bloot naast z’n Buick, in z’n ouwe lijf, met z’n dunne armen en benen, als een albinospin.

‘We moeten immers, zo vrees ik, ook piesen en kakken in elkaars gezelschap. Eigenlijk heb ik het nooit begrepen, de schaamte. Als mensen hun eten van boven naar binnen schuiven doen ze dat graag in gezelschap, maar als ze het van onderen naar buiten persen, zoeken ze de eenzaamheid op. Vreemd.’

‘Als het erin gaat, ruikt het nog lekker,’ zei Moos.

‘Punt voor Moos,’ zei opa Leon, ‘voor we gaan kakken moeten we kijken waar de wind vandaan komt.’

Hij grijsde.

‘Niet leuk bedoeld en toch grappig.’

Hij probeerde in een onderbroek te stappen maar de hoge golven deden het vlot bijna kantelen en hij kon niet op zijn benen blijven staan. Hij ging achter het stuur zitten en kleepte zich daar aan.

‘Waar zouden onze vrienden van Dorhoudt zijn?’ vroeg hij.

Zijn mondhoeken zakten naar beneden – de wereld was verdwenen maar de zwaartekracht deed het nog.

De golven waren zo hoog dat je niet in de verte kon kijken. Als ze in een golfdal dreven, keken ze tegen muren van water aan, als ze op een golf balanceerden, zagen ze alleen de toppen van de golven rondom. Hoog als wolkenkrabbers.

‘Wist jij dat dit ging gebeuren?’ vroeg opa Leon.

‘Dat wist iedereen,’ zei Moos, ‘maar niemand wilde het geloven. En als ze het wel geloofden, dachten ze: het zal niet vandaag of morgen zijn, mijn tijd zal het wel duren. Hoe zeg je dat ook alweer? Na mij de grote vloed.’

‘De zondvloed,’ zei opa Leon, ‘na mij de zondvloed.’

‘Mooi niet dus,’ zei Moos, ‘ik ben een maand geleden aan het vlot begonnen.’

Hij trok het linnen dak uit de achterkant van de Buick omhoog. Hij legde het niet over de auto heen maar zette het recht overeind en stuttede het met twee bezemstelen.

‘Een zeil,’ zei hij, ‘maar ik weet niet hoe ik moet sturen.’

‘Geniaal,’ zei opa Leon.

‘Ik heb ook snoeren en haakjes,’ zei Moos, ‘als we die aan de bezemstelen binden, kunnen we vissen als de bonen op zijn.’

De wind sprong in het zeil en joeg het vlot over de golven.

‘Waar gaan we heen?’ vroeg opa Leon.

‘Geen idee,’ zei Moos.

Opa Leon had z’n chicste pak aangetrokken en deed nu zelfs een stropdas om.

‘Als we toch dood moeten, dan maar goed gekleed,’ zei hij.

De albinospin was weer een heer.

‘Ik weet niet hoe dit af gaat lopen,’ zei hij, ‘maar jij bent geweldig, Moos. Dat vlot, mijn auto, het eten en die kleren, en ... tabak!’

Hij stopte een pijp, voelde in zijn zakken, zocht in het dashboardkastje, draaide zijn hoofd naar Moos: ‘Heb je lucifers?’

Moos schudde zijn hoofd.

‘Een aansteker?’

Ook niet.

‘Godverdegodver.’

Moos drukte een knop onder het dashboard in. Even later floepte die naar buiten. Het was een metalen buisje waarvan het uiteinde roodgloeiend was.

‘Ha,’ riep opa Leon, ‘helemaal vergeten!’

Hij zette het gloeiende buisje in de kop van zijn pijp, zoog aan de steel, en al gauw blies hij rookwolken de grauwe hemel in.

‘We moeten op zoek naar de hoogste berg op aarde, misschien is daar nog een puntje van droog,’ zei hij.

‘De Mount Everest,’ zei Moos, ‘da’s nog een eind varen.’

‘Ik heb weleens gelezen,’ zei opa Leon, ‘maar dat is lang geleden, dat er een nog hogere berg is. Volgens mij heet hij Atlantis.’

‘Ha,’ riep Moos, ‘Atlantis bestaat niet, het is een legende. En als het heeft bestaan, ligt het op de bodem van de oceaan. De Atlantische – snap je?’

‘Ik heb het boek nog waar het in staat.’

‘Maar dat ligt nu diep onder water,’ zei Moos, ‘net als Atlantis. Ik zoek het wel even voor je op.’

Hij trok zijn mobieltje uit zijn zak.

‘Het hoogste punt op aarde is ... Shiiiiit! Hij is dood!’

‘Wie is dood?’

‘Hier, kijk dan, mijn telefoon.’

Ze waren nog geen half uur op zee of ze waren alle twee somber. Opa Leon rookte als een horloge, ik bedoel: hij nam precies iedere seconde een trekje. Voorlopig had hij tabak genoeg. Hij had altijd een flinke voorraad in huis. ‘Voor als het oorlog wordt,’ zei hij, ‘ik ken de verhalen van mijn opa over de oorlog. Dan is er geen grammetje te krijgen.’

En nu was het oorlog. De planeet aarde had de mensen de oorlog verklaard. Ze had ze alles gegeven wat een mens nodig heeft om te leven: adem, voedsel, water, vuur en schoonheid. Maar de mensen wilden meer. Ze hakten gaten in haar huid op zoek naar zilver en goud, en alles moest groter, hoger, sneller, ze wilden naar de sterren, de levenssappen van de aarde werden tot de laatste druppel omgezet in kerosine en zo vergiftigden ze hun lucht, hun voedsel, hun water, hun schoonheid, en het vuur van liefde dat nog volop brandde bij hun geboorte, veranderde

in kille haat en hebzucht. En na tweehonderdvijftigduizend jaar dacht de aarde: ik moet van die mensen af. Nu. Maakt niet uit hoe. Ze schreeuwde het het heelal in: 'Weg met de mens!' De sterren rammelden ervan.

Ze begon sneller om haar as te draaien. Misschien kan ik ze van me afschudden, dacht ze, dat ze de ruimte in vliegen en stikken in het luchtledige. Of ze worden gek van het gesuis in hun oren en springen van een brug of een flat. Maar geen mens had het in de gaten, want de wijzers van de klokken draaiden ook sneller en de cijfertjes op de digitale klokken versprongen sneller en de mensen waren trots, omdat ze dachten dat ze ouder werden dan vroeger, dat ze gezond bezig waren. Maar hun dagen waren korter – ze leefden meer dagen maar niet langer. Er waren er die stress kregen omdat ze hun werk niet afhadden na zo'n korte dag, die ziek werden en depressief. Maar de mensheid stierf er niet aan. Toen zette de aarde bossen in brand en liet vulkanen vuur en lava braken. Maar niet overal zijn vulkanen en bossen. Daarom zette de aarde een virus op haar huid. Dat eigenlijk een antivirus was, want de mensen zijn het virus. Miljoenen stierven aan de pandemie. Maar lang niet iedereen. En toen dacht de aarde: water. Ik ga me wassen tot ik weer schoon ben als toen alles begon.

Het humeur van opa Leon zakte tot ver onder nul, onpeilbaar ver onder nul, toen een van zijn kilopakken pijptabak van binnenuit geopend werd en er twee kabouters tevoorschijn kwamen.

'Zeg dat het niet waar is,' brieste hij, 'die kutkabouters. Ik dacht dat we eindelijk van ze af waren.'

Maar van kabouters kom je niet makkelijk af en ze worden ook nog eens tweehonderd jaar of ouder. Ze woonden al in het kasteel toen opa Leon het erfde van zijn grootvader, bijna zestig jaar geleden, maar niemand is er ooit achter gekomen waar hun bedjes staan.

Je hebt niks aan kabouters, je hebt alleen maar last van ze, ze eten uit je koelkast, zetten je tv op onzichtbare zenders en vieren feest als jij wilt slapen. Niet iedere nacht maar zeker twee keer per week. Het dreunt niet, het ritselt, maar als je niet kunt slapen, hoor je het. Ze eten niet veel, kleine hapjes, het zou niet erg moeten zijn, maar het is ontzettend irritant: altijd de afdruk van hun tandjes in je kaas. En iedere ochtend steekt er een rietje uit het pak melk.

Ze leven 's nachts en als opa Leon laat naar bed ging en zij net wakker waren en op zoek gingen naar een ontbijt, kwam het voor dat hun wegen elkaar kruisten en dan ging opa Leon plat op z'n gezicht, want je kunt niet je hele leven naar beneden kijken. Dan zette hij een kabouterval bij de koelkast, met een brok kaas en een klodder jam en een vingerhoedje gin-tonic en dat was de volgende dag op en leeg en dan lag er een briefje in de val: *leuk geprobeerd*.

Stukjes worst met gif erin helpen ook niet. Daar prikken ze rood-wit-blauwe vlaggetjes in en in het wit staat *loser*. Ze kunnen praten maar je kunt ze niet verstaan, hun stemmetjes klinken alsof je een potlood slijpt. Zo praten kabouters. Alleen als ze heel langzaam spreken, met hun zwaarste stem, kun je horen wat ze zeggen. Als je antwoord geeft, moet je razendsnel spreken, met je

hoogst haalbare stemmetje, dan kunnen ze jou verstaan. Het enige wat je kunt doen als je last van ze hebt, is ze doodtrappen. Ze zijn slim maar traag. Maar als je je voet optilt, kijken ze je zo vriendelijk aan, dat je je voet laat zakken en een mesje pakt om de afdruk van hun tandjes uit de kaas te snijden.

‘Wat hebben jullie met de tabak gedaan die in dat pak zat?’ riep opa Leon met een hoog stemmetje.

‘In de krantenbak gekieperd, naast de stoel waarin u zo graag zit te lezen en een pijpje rookt,’ zei een van de kabouters.

Hij zakte door zijn knietjes om zijn stem zo zwaar mogelijk te laten klinken.

‘Maar dat staat nu allemaal onder water, stelletje gekken!’ piepte opa Leon.

‘Kabouters verdrinken niet graag, meneer,’ zei de kabouter.

Het waren goeie kabouters. Ik bedoel, ze hadden alle twee een rode puntmuts en een lange witte baard en waren zo groot als babyslofjes.

‘Oké,’ zei opa Leon, ‘we zien wel waar het schip strandt. Welkom aan boord. Maar als mijn tabak op is, stop ik jullie baarden in mijn pijp.’

Zo zwalkten ze rond, Moos en opa Leon en de kabouters, heen en weer gesmeten door golven als klauwen, soms bijna opgeslokt door golven als muilen, onder een hemel van beton, tot eindelijk de zon doorbrak en de golven in zee verdwenen en ze de horizon konden zien. Alsof ze in een ronde schaal dreven. Maar ze keken niet om zich heen, ze keken omhoog, alle vier, ze keken recht

in de zon tot er vlekjes voor hun ogen dansten en ze bleven kijken tot ze alleen nog maar vlekjes zagen. Ze keken vooral *niet* naar het water om hen heen. Want vanuit de diepte kwamen lijken omhoog.

LESMATERIAAL BIJ DE GROTE VLOED VAN SJOERD KUYPER ””

OPDRACHT 1 ⌚ 25 min. (incl. leestijd)

Lees het eerste fragment. Hierin lees je hoe de aarde overstroomt.

- Moos heeft zich op een bijzondere manier voorbereid. Teken op welke manier Moos en opa Leon zichzelf weten te redden in deze situatie of laat AI een passende afbeelding genereren. Focus op wat er te zien is op het vlot.

- Op pagina 10 lezen we dat de aarde de mensen de oorlog heeft verklaard.
 - Welke redenen heeft de aarde daarvoor volgens de tekst?
 - Welke extra redenen zijn er volgens jou nog meer te bedenken?
 - Vind je het terecht dat de aarde de mensen de oorlog zou verklaren?
- In hoeverre denk je dat pagina 10 en 11 bedoeld zijn als kritiek op de huidige maatschappij? Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 2 ⌚ 10 min.

Erg realistisch kun je de bouw van het vlot niet noemen en dan verschijnen er plots ook nog eens kabouters.

- Waarom zou de schrijver kiezen voor deze absurde elementen in zijn verhaal?
- Zou jij hier zelf ook voor kiezen als je een verhaal zou schrijven? Waarom wel of niet?
- In hoeverre vind je het door deze absurde elementen moeilijker of juist gemakkelijker om je in te leven in het verhaal?
- Bedenk zelf nog een absurdistisch element dat in dit fragment een rol zou kunnen spelen.

LEESFRAGMENT 2

De grote vloed van Sjoerd Kuiper

HOOFDSTUK 5

waarin drie kabouters dertig harten stelen

De zonnepanelen op de vloedmobiel deden hun werk, de zon joeg ze vol energie, het motortje van de vloedmobiel draaide op volle toeren en zo kwamen Moos, opa Leon, Beck, de burgemeester en de drie kabouters steeds dichterbij de berg.

Ze zagen gebouwen, groot en klein, wit met een dak van goud. Nergens groen, geen boom, geen struik, geen park met gras en vijvers, de berg was volgebouwd. Ze konden alles zien, omdat de berg zo steil was. Het is onmogelijk om door die straten te lopen, dachten ze, je hebt een pikhouweel nodig om omhoog te komen en touwen om af te dalen. Later bleek dat mee te vallen.

Onderaan, vlak boven de waterspiegel, was een muur rond de stad gebouwd. Om de honderd meter stond een wachttoren en tussen de torens waren draden gespannen die onder stroom stonden. Een grimmige burcht, een onneembare vesting. Het goud van de daken fonkelde in de zon en deed pijn aan je ogen, zodat je wel naar beneden moest kijken, en daar stond die muur, grijs, grijs, vijandig als een geheven hand – *stop, tot hier, niet verder* –, de torens waren de vingers.

Er was een reep rots tussen muur en zee, hooguit vijftig meter breed, en daar krioelde het van de mensen. Duizenden. Ze lagen, zaten, scharrelden rond, hadden hutten gebouwd van zeildoek en wrakhout. Je begreep

niet dat ze bleven staan, die hutjes, zo steil was de berg. Als je wilde dat je dak horizontaal lag, moest je er aan de muurkant stokken van een meter en aan de waterkant stokken van drie meter onder zetten. Als het ging waaien vloog alles de zee in, zeker weten.

Hier en daar brandde een vuurtje, hier en daar zat iemand in het water te turen met een speer in zijn hand, er was geen brood, geen aas om aan een haak te doen, maar de meeste mensen lagen en zaten en hadden honger en dorst en bewogen zo min mogelijk om niet nog meer honger en dorst te krijgen. Wie geen hut had, had geen schaduw, er waren geen wc's, baby's krijsten uit schorre keeltjes, moeders sloegen vliegen weg van hun oogjes. Er lagen honderden bootjes en vlotten voor anker en de vluchtelingen die daarop zaten waren er niet beter aan toe. Boven blonk het goud, beneden kropen mensen door het stof.

Er was één poort in de muur, een kleine poort met daarin een traliehek. De Vier van Dorhoudt meerden de vloedmobiel, de sloep en het vlot af tegenover de poort, gingen van boord en klauterden over de rots omhoog.

Rondom stegen stemmen op uit de mensenmassa.

'Denk maar niet dat je erin komt.'

'Die ene misschien, maar voor de rest niemand.'

'Eén op de duizend laten ze binnen en je kunt lullen tot je tong dood in je mond ligt, als je niet nummer duizend bent, kom je er niet in.'

'Vanochtend was er al een duizendje, dus je hebt nul komma nul kans.'

'Daar komt het eten!'

‘Ik zou maar proberen wat te pakken te krijgen als ik jullie was, want binnen kom je niet.’

Op de muur naast de poort verschenen twee vrouwen, gekleed in duikerspakken. Strakpakken heetten die, hoorden ze later, toen ze ze ook aan moesten. De vrouwen gooiden handenvol kleine witte pillen naar beneden, de vluchtelingen renden naar de plek waar ze vielen. Daar werd geduwd en geslagen, geschopt, er werden messen getrokken, er klonken schoten. Het gevecht duurde niet langer dan een minuut, toen nam iedereen die nog leefde z’n oude plekje weer in en zat of lag of viste en slikte kleine witte pillen.

Moos, opa Leon, de burgemeester en de professor stonden voor de poort. De burgemeester leunde zwaar op de schouders van Moos en Beck maar stak zijn buik fier vooruit zodat zijn ambtsketen fonkelde in het zonlicht. Hij zou wel even regelen dat ze naar binnen mochten. Niet dus.

‘Je bent nummer zeven, dikke,’ zei de man aan de poort, die ook een strakpak droeg, ‘moven jij.’

Professor Beck was nummer acht, opa Leon nummer negen. Toen de wachter Moos zag ging de poort open. Hij maakte een gebaar van welkom maar gluurde wel wantrouwig naar de buik van Moos. Er was af en toe een kleine bolling in zijn T-shirt te zien en soms zag je er drie tegelijk. Alsof er een slang met drie koppen uit zijn navel naar buiten kwam. Moos legde zijn handen tegen zijn buik.

‘Honger,’ zei hij.

‘Ssst!’ zei de wachter.

De poort viel achter Moos in het slot.
 ‘Maar,’ zei Moos en hij wees naar opa Leon, ‘die man is mijn opa!’
 ‘Ssst!’ zei de wachter.
 ‘Hij heeft zijn hele leven voor mij gezorgd!’
 ‘Ssst!’
 ‘Wij zijn een gezin, ik kan niet zonder hem!’
 ‘Ssst!’
 Moos begon enorm theater te maken, niemand wist dat hij dat kon, maar hij kon het: hij pakte de tralies van het hek en trok en duwde tot ze rammelden.
 ‘Opa! Opa, laat me niet alleen!’ riep hij met een snik in zijn stem die klonk als een piepende fietsrem.
 ‘Ssst!’
 De wachter keek van Moos naar opa Leon en terug. Je zag hem denken: ze lijken in niks op elkaar, die ouwe heeft blijkbaar zwakke genen. Maar de poort ging weer open en opa Leon mocht naar binnen. Beck en de burgemeester bleven achter.
 ‘We verzinnen wel wat,’ riep opa Leon, ‘we krijgen jullie wel binnen.’
 ‘Ssst!’ zei de wachter en duwde Moos en opa Leon een mobieltje in handen. Die werkten daar nog. Pling. Er verscheen een boodschap op het scherm: *In Atlantis wordt niet gesproken.*
 ‘Dus toch,’ riep opa Leon, ‘Atlantis! Het ligt niet op de bodem van de oceaan, Moos, ik zei het!’
 ‘Ssst!’ zei de wachter.
 Pling. *Uitsluitend communiceren met kwinkels.*
 ‘En wat zijn kwinkels?’ vroeg opa Leon.

‘Ssst!’

Pling. *Wat je nu leest.*

‘Dus als ik iets wil zeggen moet ik het op dit ding typen?’

Dewachter knikte.

‘Maar daar ben ik te oud voor, ik snap die dingen niet, ik ...’

‘Ssst.’

Opa Leon probeerde iets te typen, het zweet brak hem uit. Hij ging op een muurtje zitten en stak een pijp op. Dewachter rende op hem af, trok de pijp uit zijn mond, brak hem in tweeën en doofde de tabak die op de grond viel met zijn hak.

Pling. *In Atlantis is roken verboden. Ook op de toiletten.*

Opa Leon sprong op, zocht in de zakken van zijn jasje naar een reservepijp, vond die niet, opende zijn mond, zei niks, staarde naar het mobieltje in zijn hand en begon erop te beuken. Het resultaat was volgens mij *kjjmhnj-hmwewswsmjnh*, want als ik op mijn toetsenbord beuk, krijg ik ook *kjjmhnjhmwewswsmjnh*. Het is link om te doen, op een toetsenbord slaan, voor je het weet ben je al je tekst kwijt.

Opa Leon stond met het telefoontje in z’n hand en Moos zag de woede door z’n lijf gaan, witheet was hij, de stoom kwam uit zijn oren. Alsof er in ieder oor een kabouter zat te roken. Hij balde zijn vuisten en als hij twintig was geweest in plaats van zevenenzeventig, had hij de telefoon tot moes geknepen en zouden de nulle-tjes en de eentjes tussen zijn vingers door gesijpeld zijn.

‘Ik ... ’ zei hij.

‘Ssst,’ zei de wachter.
 Opa Leon boog zich weer over zijn telefoon.
 ‘Ouwe stramme klotevingers,’ mompelde hij.
 De wachter gaf hem een lucifer om mee te typen. Opa Leon explodeerde: ‘Niet roken hè, niet roken. Een man z’n pijp breken, een man z’n tabak vertrappen, en dan ... geef je die man een lucifer! Wel lucifers en niet roken!’
 Hij smiet het mobieltje op de grond en begon erop te dansen. Hij had in meer dan zestig jaar niet gedanst maar het ging hem nog goed af.
 ‘Doe die poort open,’ schreeuwde hij, ‘ik wil eruit!’
 Zo kende Moos hem niet. Maar Moos had ook nog nooit meegemaakt dat iemand een pijp van opa Leon in tweeën brak.
 ‘Opa,’ zei Moos, ‘blijf bij me, alsjeblieft.’
 ‘Nee, ik blijf geen seconde langer in dit kutland!’
 ‘Opa, please,’ zei Moos.
 Uit zijn T-shirt kwam driestemmig gepiep.
 Opa Leon plofte neer op het muurtje en stopte het telefoontje in de zak van zijn colbert, het was nog heel en kwam terecht op een zacht bedje van tabak.
 Nu was hij alles kwijt, zijn huis, zijn boeken, zijn grammofoonplaten, zijn schilderijen, zijn Buick Wildcat Convertible uit 1970 en misschien zelfs zijn geld. Dat stond op de bank. Maar wat is een bank? Als er een doos met kerstballen op de bank staat, kun je die pakken. En de ballen eruit halen en in de boom hangen. Maar als je geld op de bank staat, heb je er geen idee van waar het is. Misschien hangt het te wapperen aan een

waslijn in de cloud, en als het internet dood is kan niemand meer bij de knijpers. Maar opa Leon dacht niet aan geld, hij dacht aan zijn pijp.

Hij had zijn hele volwassen leven, negenenvijftig jaar, niets anders gedaan dan tevreden om zich heen kijken en pijpjes roken. En luisteren. Hij luisterde graag naar de verhalen van anderen maar vertelde nooit iets over zichzelf. Als je een uur met hem had gepraat, dacht je dat je hem kende maar als je naar huis liep, besepte je: hij weet alles van mij en ik niks van hem. Zelfs zijn vrienden van Dorhoudt wisten niet meer dan dit:

Leon had zijn hele leven op het kasteel gewoond, hij was opgevoed door zijn opa. Niemand wist wie zijn ouders waren. Misschien was zijn opa niet eens zijn opa. Hij ging naar de basisschool en het gymnasium en toen hij geslaagd was voor zijn examen en zijn diploma kreeg, stierf zijn opa aan een hartaanval van trots en Leon erfde alles, het kasteel en wat erin was en een berg geld. Niemand wist hoeveel. Het was in 1970, Leon was achttien, hij kocht een gloednieuwe Buick Wildcat Convertible en reed ermee de wereld in. Hij bleef een jaar weg. Hij kwam terug en heeft niemand ooit over zijn reis verteld, en hij heeft nooit meer één stap buiten de stad gezet.

En nu zat opa Leon op een muurtje duizenden kilometers van huis, in een land waar hij niet mocht roken, te wachten tot zijn woede was gezakt. Toen dat gelukt was, haalde hij het telefoontje uit zijn zak, wenkte Moos en fluisterde iets in zijn oor. Moos typte het op opa's telefoon.

Ik heb geld op de bank. Genoeg. Als u mijn twee vrienden daarbuiten ook binnenlaat, betaal ik voor hun verblijf alhier. Dat kost u dan niks. Graag een goed hotel. Pling.

Er kwam meteen antwoord.

Pling. *Geen sprake van.*

Als het water zakt of als ik op een andere manier aan mijn geld kan komen, betaal ik alles. Ik zweer het met de hand op mijn hart. Pling.

Pling. *Jullie gaan naar het CVI, net als alle anderen.*

Ik geef mijn Buick Wildcat Convertible als onderpand. Die ligt bij de poort voor anker. Op een vlot. Hij is uit 1970 en er zijn er maar 1244 van gemaakt. Dus die is veel waard. Pling.

Pling. *Volg de wachter daar verderop naar het CVI en integreer en wees dankbaar dat je nog leeft. En houd op met dat gefluister!*

Opa Leon had in zijn leven nooit bevelen opgevolgd. Het kostte hem moeite maar hij had geen keuze. Grommend liep hij met Moos achter een vrouw in strakpak aan.

‘Nergens een kastanjeboom te zien,’ fluisterde hij. ‘Ach, wat maakt het ook uit, het is lente. Of is het al zomer? Hoelang zijn we op die beroerde zee geweest?’

Pling. *Stop met fluisteren, nu!*

Moos gaf opa Leon zijn mobieltje terug en wees er naar. Hij typte iets op zijn eigen telefoon.

Wat wil je met een kastanjeboom? Pling.

Opa Leon keek Moos verbijsterd aan. Moos knikte en opa Leon begon moeizaam te typen.

Ben jij dat, Moos? Pling.

Pling. *Ja, zo werkt het hier. Wat wil je met een kastanjeboom?*

Daar groeien kastanjes aan. Pling.

Pling. *Wat wil je met kastanjes?*

Eén is genoeg. Pling.

Pling. *Wat wil je met één kastanje?*

Uithollen. Pling.

Pling. *Waarom wil je een kastanje uithollen?*

Daar prik ik een holle rietstengel in en dan heb ik een pijp. Pling.

Pling. *In Atlantis is roken verboden. Ook op de toiletten.*

Ben jij dat, Moos? Pling.

Pling. *Nee, dat was de wachter.*

Ze liepen verder de berg op. De straatjes waren smal, de zon scheen op hun rug, ze zweetten en hijgden. Moos hield zijn handen als een zwangere vrouw onder zijn buik. Er reden kleine trams omhoog, soms waren ze bijna leeg maar ze waren blijkbaar niet voor vluchtelingen.

Moos keek niet naar de straten, de huizen, de trams, hij keek naar de mensen, naar hun haar, hun ogen, hun neus en hun mond, hij zocht naar zijn spiegelbeeld.

Omdat opa Leon een hekel had aan reizen, was Moos nooit eerder in het buitenland geweest en in onze stad had hij zelden iemand gezien die op hem leek. In Atlantis was het anders. Hij zag mannen die zijn vader konden zijn.

Opa Leon zag hem kijken. Hij wilde iets zeggen, bedacht zich, zuchtte diep en begon te typen.

Zo te zien hebben de mensen hier genoeg te eten. En ik zie geen sporen van oorlog. Geen reden om te vluchten. Ik denk niet dat jouw vader uit Atlantis komt. Pling.

Pling. *Zou jij hem herkennen als je hem zag?*

Zeker weten. Pling.

Moos en opa Leon sjokten verder omhoog en lieten hun oogleden zakken, tegen het licht dat door het wit en het goud weerkaatst van alle kanten kwam, en ze dachten dat er geen einde aan de klim zou komen, tot ze op een vlak stuk rotsbodem kwamen, een kaal plein, geen kastanjeboom te zien, waarop een enorme houten barak stond. Geen stralend witte muren, nee, afbladderende verf die vroeger misschien blauw was geweest, of groen, maar nu grijs was, het bruin en zwart van rotte planken schemerde erdoorheen. In de muren zaten kleine ramen die scheef in de sponningen hingen. Geen fonkelend goud op het dak, nee, het dak was lang geleden weggevaaid of ingestort en vervangen door oranje zeildoek.

Pling. *Dit is het CVI.*

Wat betekent dat? Pling.

Pling. *Centrum voor Integratie.*

Voor de deur stond een wachter in strakpak die een stap opzij deed toen de begeleidster Moos en opa naar binnen duwde. Daar begon ze te praten.

‘Hier mag dat,’ zei ze, ‘we begrijpen dat het voor sommigen van jullie moeilijk is om je meteen aan te passen aan de hoge beschaving van Atlantis, dus hier mag je nog praten. Eens in de week komt er iemand om jullie te integreren. Jullie zullen leren over de fascinerende geschiedenis van ons land en worden ingewijd in onze manier van leven. Na afloop van de lessen doen jullie examen. Wie slaagt mag dit gebouw verlaten. Houd er rekening mee dat dat proces gemiddeld zo’n acht à twaalf jaar

duurt. Al die tijd blijven jullie hier. We hebben in ons land geen behoefte aan bedelaars en volk dat een buitenlandse invloed kan hebben op onze jeugd. Jullie krijgen pillen om niet dood te gaan en lessen om te leren leven. Wees dankbaar dat je hier mag zijn.'

'Maar,' zei opa Leon, 'maar ...'

Maar de vrouw was al verdwenen. Ze zagen een ruimte groot als een half voetbalveld propvol vrouwen en mannen en kinderen, ze lagen, zaten, stonden, ze mochten praten maar ze zwegen. Sommigen keken op hun telefoontjes, de meesten probeerden te slapen. Er waren geen bedden, alleen wat matrassen. In de vier hoeken stond een wc-pot. Ze zagen geen wasbakken, geen douches, alle mannen hadden een baard van een week of langer.

'Maar ...' zei opa Leon.

Dat is alles wat hij zei want er zijn in de wereld geen woorden voor wat hij dacht en voelde. Ze scharrelden tussen de mensen door en vonden een plekje onder een raam. Daar gingen ze zitten. Het zonlicht viel binnen door een gordijn van spinrag en stof.

Er werd op het raam getikt. Buiten stond een groep meisjes en jongens, een stuk of dertig. Ze wezen naar Moos en wenkten: kom, kom naar buiten. Ze waren dertien, veertien, vijftien, zo oud als Moos. Moos maakte een gebaar van: hoe kan dat nou, ik mag niet naar buiten, ik zit hier vast, acht, negen, twaalf jaar, weet ik het, dan ben ik zesentwintig. Zo'n gebaar. Met z'n handen in de lucht. Daardoor schoof zijn shirt omhoog. Er vielen drie kabouters op zijn schoot. Ze wisten het zweet

uit hun ogen, streken hun baarden glad en zetten hun mutsen recht.

De kinderen buiten duwden hun neuzen plat tegen het raam om beter te kunnen kijken, ze leken op schilderijen van Picasso, ze konden niet geloven wat ze zagen. De kabouters zwaaiden en knikten vriendelijk naar ze, als sinterklaasjes. De ogen van de kinderen sprongen open als de bolsters van kastanjes en glansden alsof ze voor het eerst zonlicht zagen. Hun monden gingen open. En weer dicht. Ze begonnen berichtjes naar elkaar te sturen. Later, toen Moos ze kende, mocht hij lezen wat ze toen kwinkelden.

Pling. *Zie jij wat ik zie?*

Pling. *Ik geloof het wel.*

Pling. *Wat zie jij?*

Pling. *Het lijken wel kabouters.*

Pling. *Maar die bestaan dus niet.*

Pling. *Die bestaan dus wel. Ik zie ze en jij ziet ze ook.*

Pling. *We zien ze allemaal.*

Pling. *Maar ze zeggen altijd dat ze niet bestaan.*

Pling. *Dan hebben ze gelogen.*

Pling. *Pas op, sukkel!*

Pling. *O ja.*

Pling. *Volgens mij zijn er helemaal geen kabouters.*

Pling. *Volgens mij ook niet.*

Pling. *Dat kan ook niet, want kabouters bestaan niet.*

Pling. *Nee hoor, er zijn hier geen kabouters.*

Pling. *Absoluut niet.*

Pling. *Wat zijn ze schattig, hè?*

Pling. *Sukkel!*

Pling. Jawel, er zijn echt kabouters, drie kabouters, kom maar gauw kijken, wachters!

Pling. Niet doen, Ben!!!

Eén minuut later werden de kinderen door wachters bij het raam weggesleurd, ze zwaaiden nog naar Moos en gebaarden dat hij de kabouters moest verstoppen. Twee minuten later kwamen de wachters het CVI in en doorzochten drie kwartier lang de ruimte. Ze vonden niet wat ze zochten. Maar jezus, wat stonken de kabouters toen ze zevenenveertig minuten later uit een toiletpot omhoog kwamen.

Dat was de eerste dag van Moos en opa Leon in het Centrum voor Integratie. Het was de laatste plek op aarde waar ze wilden zijn en de enige plek op aarde waar ze nog konden zijn.

OPDRACHT 3 ⌚ 30 min. (incl. leestijd)

Lees het tweede fragment. Na een lange reis komt Moos met zijn reisgezelschap aan bij Atlantis.

- Kende je Atlantis al voordat je dit fragment las? Zo ja, klopte het beeld dat je had van Atlantis met wat je er in dit fragment over las? Leg je antwoord uit.
- In tegenstelling tot veel anderen mag Moos meteen naar binnen. Hoe komt dat, denk je? Vind je het geloofwaardig dat hij meteen naar binnen mag?
- In het fragment is Atlantis een zeer bijzondere plek. Dat kun je bijvoorbeeld zien aan deze zaken:
 - Mensen dragen strakpakken.
 - Mensen praten niet.
 - Mensen gebruiken kwinkels als communicatiemiddel.
 - Mensen gebruiken alleen pillen als voedsel.Zet deze bijzonderheden op volgorde. Bovenaan zet je de bijzonderheid die jij het ergst zou vinden en onderaan de bijzonderheid die je het minst erg zou vinden. Leg je keuze uit.
- De kinderen buiten het CVI (Centrum voor Integratie) drukken hun gezichten tegen het raam om de kabouters van Moos te zien. Volgens Moos lijken de kinderen zo op schilderijen van Picasso. Zoek een schilderij van Picasso dat volgens jou het best past bij de beschrijving van de gezichten tegen het raam. Leg uit waarom je voor dit schilderij hebt gekozen.

OPDRACHT 4 ⌚ 20 min.

Werk samen met een klasgenoot.

Aan het einde van het boek lezen we de brieven die Moos schrijft naar tante Binny op Atlantis. Schrijf één brief terug vanuit tante Binny. In de brief:

- reageer je op de brieven van Moos
- blik je terug op de avonturen op Atlantis
- sluit je af met een passende wens voor Moos en opa Leon

OPDRACHT 5 ⌚ 20 min.

Volgens Moos luisterde opa Leon graag naar de verhalen van anderen, maar vertelde hij nooit iets over zichzelf.

- Hoe zit dat bij jou? Ben jij meer een luisteraar of meer een verteller? Voel je je daar goed bij of zou je de andere rol ook wat meer willen vervullen?
- Hoe heb jij opa Leon leren kennen door het boek? Wat is hij voor een man? Wat weet je over zijn karaktereigenschappen? Hoe gedraagt hij zich tegenover anderen? Zou je hem als opa willen? Maak een woordweb met je antwoorden.

- Breng tien belangrijke momenten uit het leven van opa Leon in kaart op een tijdlijn:
 - Begin bij zijn geboorte, noteer halverwege dat Leon en Moos op een vlot belanden en eindig met het moment dat een belangrijke man bij Leon aanbelt.
 - Benoem enkele belangrijke gebeurtenissen uit Leons leven voordat hij met Moos op een vlot belandt.
 - Noteer daarna enkele belangrijke gebeurtenissen uit Leons leven vanaf het moment dat hij met Moos op een vlot zit.

JONGE JURY DOORLEESTIPS

Genoten van dit boek? Dan wil je deze niet missen:

Winnen van de wereld - Mark Boode (2023)

Rugzwemmen - Marc ter Horst (2023)

Alter - Marloes Morshuis (2025)